

Ženíjní zabezpečení msd v útočném boji (ZUC)

Major František Páleník

Zkušebně ukázkové cvičení kladlo vysoké požadavky na ženíjní zabezpečení. Cvičení bylo uskutečněno v zimním období a z počátku probíhalo v horském terénu. První vodní překážka byla v hloubce 40 až 50 km, v hlubokém zaříznutém údolí s těžkými, zatarasenými přístupy a objekty přes řeku, připravenými k ničení. Divizi byl přidělen jeden ženíjní prapor o dvou ženíjních rotách.

Ženíjní zabezpečení bylo řešeno v období nebezpečí agrese, při vyvedení vojsk a opatření k překročení státní hranice a pro útočnou činnost.

1. Ženíjní opatření v období nebezpečí agrese

a) Ženíjní průzkum

V tomto období byl organizován ženíjní průzkum nepřítelů a technický ženíjní průzkum v prostoru rozptýlení.

Ženíjní průzkum nepřítelů prováděla ženíjní průzkumná četa organického praporu ze dvou ženíjních pozorovacích stanovišť. Pozorovací stanoviště byla umístěna v bezprostřední blízkosti státní hranice na předpokládaném směru hlavního úderu a byla vybudována předem. Ženíjní průzkumná četa nezaujímal s útvarem prostor rozptýlení, ale po vyhlášení bojové pohotovosti ihned obsadila pozorovací stanoviště. Jejím hlavním úkolem bylo zjišťovat:

- příznaky opevňovacích prací, jejich charakter a rozsah;
- místa a druhy zátarasů;
- zřizování zátarasů nebo přípravu objektů k ničení;
- přítomnost prostředků pro odtarasování;
- maskovací práce;
- změny v režimu ostrahy hranic nepřítelů a činnost na jeho pozorovatelných.

Úkol plnilo jedno průzkumné družstvo. Druhé družstvo průzkumné ženíjní čety bylo začleněno do průzkumného odřadu divize, který v této době zaujal výchozí prostor v blízkosti státní hranice. Dále v celé šířce pásma divize byla pozorovací stanoviště pluků doplněna 1 až 2 ženíjními průzkumníky od ženíjních rot pluků.

V prostoru rozptýlení prováděly všechny ženíjní jednotky ženíjní průzkum podle konkrétních úkolů. Hlavní důraz byl

položen na průzkum komunikací ke státní hranici, únosnost komunikačních objektů, na překonání řeky některými útvary při přesunu z prostoru rozptýlení, nalezení zdrojů posypných materiálů apod.

b) Opatření k ochraně živé síly a bojové techniky

Ochrana živé síly a bojové techniky spočívala v přísném režimu života vojsk v prostorech rozptýlení, v pečlivém maskování a maximálním omezení pohybu.

Rozsáhlejší ženíjní úpravu terénu v tomto období jsme pro krátkost času neuvažovali. Šlo především o přizpůsobení obranných a ochranných zařízení, vybudovaných k ochraně státní hranice a správné využití terénu. Veškeré práce se uskutečňují jen ručně nebo s použitím ženíjní techniky. O použití travin z důvodů prozrazení nelze uvažovat.

c) Zabezpečení přístupů ke státní hranici

Aby vojska včas dosáhla státní hranice, musí cesty vyhovovat pro rychlý přesun. Z toho důvodu byla uskutečněna řada opatření k zabezpečení sjízdnosti komunikací, zesílení neúnosných objektů, vyhledání a úprava objízdek, zřízení záložních přepravišť na řece, která napříč rozdělovala sestavu divize.

Sjízdnost komunikací byla zabezpečena zejména posypáním. Kromě toho na osy přesunu byly rozvezeny skládky sypkého materiálu pro zabezpečení dalších přesunů. Na zvlášť nebezpečné úseky jako prudké stoupání nebo klesání, zatáčky apod. byly vyčleněny skupiny pro údržbu sjízdnosti.

Neúnosné komunikační objekty zesilovaly ženijní jednotky pluků a divize jednoduchými způsoby, nejčastěji vestavením další mezilehlé podpory. Získali jsme zkušenost v úpravě silně rozbahněné cesty. Na jedné ose postupu předem nastaveného odřadu byl úsek polní cesty v délce 300 m silně rozbahněný, s výškou bahna 60 až 80 cm. Pokus s odstraněním bahna a položením hatí nebyl úspěšný, neboť po jízdě několika tanků bylo třeba dalších úprav. Proto bylo rozhodnuto úsek obejít a určit v terénu novou trasu, i když se to zpočátku zdálo neproveditelné. Po pečlivém průzkumu byly na novou trasu nasazeny čtyři ženijní čety, které za pomoci buldozeru a trhavin upravily úsek v délce 450 m za 9 hodin. Zpevnění bažiny by si vyžádalo nejméně dvojnásobek doby a nebylo by trvalé. Je zřejmé, že tento způsob bude neúčinnější. Takovým způsobem bylo nutno upravit 6 komunikací (pro každý prapor prvního sledu), protože divize se přesunovala k státní hranici v praporech proudících se 3 pluky v prvním sledu.

d) Zabezpečení raketového dělostřelctva

Oddíl vojenských raket byla přidělena jedna ženijní četa s buldozerem a automobilním rypadlem. Ženíjní četa ve spolupráci s jednotkou ochrany a organickými silami dělostřelctva upravovala palebná postavení ve vyčkávacím postavení, v hlavním i předem nastaveném palebném postavení ke státní hranici. I v tomto případě vycházíme především z možnosti ženijních strojů a ruční práce.

Podstatnou součástí ženijního zabezpečení raketového dělostřelctva je maskování, které spočívá zejména ve vhodné volbě palebného postavení a v doplňkovém

maskování z přirozených i umělých materiálů. V každém případě je nutné opatřit raketovou techniku deformujícími maskami a nátěry infra, aby jejich zjištění pozorováním a fotografickým i radiolokačním průzkumem se snížilo na minimum. Je výhodné do plánovaných palebných postavení vysílat část ženijní jednotky předem, aby připravila masku ještě před příchodem dělostřelctva. Zároveň se musí pečlivě maskovat stopy po pásech vozidel.

Ženíjní zabezpečení přesunu oddílů vojenských raket je třeba spatřovat zejména ve volbě vhodné komunikace. V našem případě byla oddílů raket určena samostatná osa, která svoji únosností umožňovala rychlý pohyb a manévry. V případě, že to není možné, musí přesun zabezpečit OZP divize nebo ženijní záloha. Ženíjní četa zabezpečuje přesun oddílů vojenských raket vytyčením osy a odstraňováním překážek. Ženíjní četa má též PT miny k přímé ochraně palebného postavení, zejména při boji v hloubce, kdy tankové jednotky nepřítelů mohou při protizteči ohrozit oddíl vojenských raket přímo. Ochranu uskutečňuje povrchovým rozhozením min na směru útoku nepřátelských tanků nebo rychlým ničením přístupových cest.

e) Ženíjní opatření na státní hranici

Většina ženijních jednotek byla v období nebezpečí agrese předem nastavena do pohraničního území na vzdálenost 3 až 5 km možné pohraniční přechody minovými poli a ničením komunikací. Systém zatarasování a ničení byl pečlivě zplánován a sládeň s činností jednotek PS a umožňoval vlastním jednotkám přechod do útoku. V systému zatarasů byla zahrnuta opatření PS jednotek a jednotek předem nastaveného odřadu.

2. Ženíjní zabezpečení vyvedení vojsk na státní hranici

Dosažení státní hranice prapory prvního sledu ve stanovený čas je základní podmínkou úspěchu. Úspěch v tomto směru ovlivňuje včasná úprava postupových os před zahájením agrese a rychlé odstranění překážek nebo zátarasů, způsobených nepřítelem, zvláště jeho atomových zbraní.

Vzhledem k tomu, že většina ženijních jednotek byla v této době již vyslána k zabezpečení státní hranice, vyvedení vojsk zabezpečovaly jen nejnižší síly a to:

- každý pluk prvního sledu měl ve své

pochodové sestavě začleněn odřad zabezpečení pohybu v síle jedné ženijní čety;

- každý prapor prvního sledu měl komunikační skupinu v síle střelecké čety, vybavenou nejnižším materiálem včetně jednoho mostního pole;

- pro zabezpečení pluku druhého sledu byla ponechána ženijní záloha divize v síle jedné ženijní roty.

Toto zabezpečení bylo dostačující, zejména vzhledem k úpravám postupových os v přípravné době a vyčlenění jednotek k úpravě nebezpečných úseků.

3. Ženíjní opatření k překročení státní hranice

Při organizaci ženíjního zabezpečení přechodu státní hranice vycházíme z reálných skutečností a podmínek. Systém ostrahy státních hranic nesmí narušit přechod vlastních vojsk do útoku s cílem zničit agresora na jeho vlastním území. Nelze si však představovat, že hraniční přechod jakéhokoli významu bude mít větší šířku, než několik desítek metrů. Ve většině případů to bude jen několik metrů. Jsou to v podstatě přechody na současných cestách nebo na některých místech v terénu. Z tohoto hlediska má tedy přechod státní hranice charakter velmi blízký přechodu řeky a vyžaduje odpovídající metodiku. To se týká zejména organizovaného navádění jednotek na určené přechody, plynulosti pohybu a ne hromadění jednotek před přechody. V tomto období plní důležitou úlohu průzkum všeho druhu, který musí včas vyhodnotit zamýšlenou činnost nepřítel a zda jeho opatření mají útočný nebo obranný charakter. Z obranných opatření musí zjistit zejména prostory, které nepřítel zatařasuje nebo připravuje k odtarasení. V našem případě byly na cvičení vysunuty 3 až 4 hodiny předem odtarasovací skupiny, které měly za úkol upřesnit přechody, odstranit vlastní zátarasu a vytyčit přechody k bezpečnému navádění vojsk. Odtarasovací skupiny byly zároveň vybaveny

30 až 50 PT minami, aby v případě nutnosti mohly přechody uzavřít.

Překročení státní hranice bylo organizováno takto:

Odtarasovací skupiny v součinnosti s jednotkami PS uvolnily přechody na vlastní straně a v dalším uskutečnily výpad na zjištěné pozorovatelné a objekty protivníka. V PT minovými poli nebo jiným zátarasu zřídily skupiny průchod raketovými odminovači pod ochranou jednotek PS a předem nastaveného odřadu. Dále odtarasovací skupiny pokračovaly v úkolu nebo plnily úkol komunikační skupiny u předem nastaveného odřadu nebo u praporů prvního sledu.

V tomto období se zároveň ke státní hranici přisunovaly i ostatní ženíjní prvky bojové sestavy, dočasně přebíraly regulaci na hraničních přechodech a podle plánu se začleňovaly do bojové sestavy. Po překročení státní hranice prapor prvního sledu byl v pásmu každého pluku jeden přechod uzavřen a ponechán pouze na plukovní ose. Po přechodu pluků prvního sledu byly ponechány v pásmu divize pouze dva přechody pro pluk druhého sledu.

Ženíjní průzkumná četa plnila jedním družstvem úkol průzkumných hlídek na směru hlavního úderu divize a dalším družstvem v sestavě průzkumného odřadu divize.

4. Ženíjní zabezpečení útočné činnosti

Zabezpečení vysokého tempa a manévru je jedním z hlavních úkolů ženíjního zabezpečení. Aby mohl být tento obtížný úkol splněn s omezenými prostředky, nutno jej zabezpečit s využitím všech dosažitelných forem. Proto na cvičení bylo začleněno do bojové sestavy jednotek co nejvíce prvků, které mohly tento obtížný úkol plnit. Všechny předem nastavené odřady, motostřelecké prapory a dělostřelecké oddíly měly na čele své sestavy začleněnu komunikační skupinu v síle střelecké čety, která měla vytyčovat osu, uskutečňovat rychlou úpravu menšího rázu a vyhledávat objíždky. Skupina měla vytyčovat materiál, ženíjní nářadí, 10 až 15 hatí, 2 až 4 kolejové můstky, 1/2 m³ sypkého materiálu a v některých případech jedo mostní pole.

Odtarasovací skupiny byly organizovány ze ženíjních jednotek v síle ženíjního družstva u rot prvního sledu s úkolem odstraňovat překážky všeho druhu. Byly vybaveny raketovými odminovači, táhlymi

náložemi, trhavinami a materiálem pro vytyčování průchodů.

U každého motostřeleckého pluku byl odřad zabezpečení pohybu (OZP) v síle zesílené ženíjní čety. U tankového pluku z nedostatku ženíjních sil nebyl organizován OZP pluku. Tankový pluk postupoval po divizní ose a proto úkol plnil divizní OZP.

Ženíjní záloha divize (ŽZ) v síle ženíjní rot, jako OZP č. 2, měla za úkol zabezpečit přesun pluku druhého sledu na čáru zasazení a další jeho postup. Tyto prvky též aktivně pomáhaly při odstraňování následků úderů ZHN.

Nemalý význam mělo i vybavení jednotek materiálem pro vyprošťování. Tak např. každý tank vezl 2 kulatiny a 2 hatě, vozidla 2 hatě nebo kolejové můstky a pytel nebo bednu se sypkým materiálem.

Ženíjní průzkum spočíval ve vyslání jedné průzkumné hlídky (ŽPZH) v síle 1+3 na obojživelném vozidle v sestavě

PO tankového pluku. Tato PŽH měla rádiovou stanicí R-119, signální tabulku a kódovanou mapu k podávání zpráv. U PzO divize bylo jedno průzkumné družstvo.

Na cvičení byla pokusně vyslána ženijní průzkumná skupina (PŽS) ve složení ženijní průzkumné družstvo doplněné družstvem vojskového průzkumu jako vrtulníkový výsadek do týlu nepřítele na vzdálenost 25 až 30 km s cílem prozkoumat způsob zatarasení přístupu k vodnímu toku, popřípadě při výhodných podmínkách obsadit most a odtarasit přístupy. Členitý terén byl pro vysazení velmi vhodný. ŽPzS se podařilo proniknout do stanoveného prostoru, nepozorovaně zjistit všechny zatarasy na přístupech k řece, zjistit stanoviště roznětových hlídek i způsob strážení u objektů, připravených k ničení. O všech zjištěných skutečnostech podala přesné zprávy. Při přibližování vlastních vojsk k řece, během noci zmocnila se ŽPzS stanoviště roznětových hlídek, odstranila stromové záseky, zřídila průchody v minových polích a desadjustovala most přes řeku, připravený k ničení. Tím podstatně přispěla k dodržení stanoveného tempa útoku. Úkolem ŽPzS bylo též zjišťovat a popřípadě ničit ZHN.

Manévr zatarasy

V horském terénu účely pluky i prapory na samostatných směrech, takže protizteče nepřítele jsou nuceny odrážet vlastními silami. Z tohoto hlediska byl řehšen i manévr zatarasy.

U motostřeleckých a tankových praporů prvního sledu plnily tento úkol odtarasovací skupiny, vybavené 100 PT minami. Zároveň každý motostřelecký prapor prvního sledu měl 150 PT min pro zřízení ochranného minového pole při odrážení protiztečí nepřítele. Obdobným způsobem byly vybaveny PTZ pluků k ochraně čar rozvinutí. Hlavním prostředkem manévru zatarasy v rámci divize byl POZ v síle ženijní rotý s 2500 PT minami. Postupoval na ohroženém křídle, za sestavou pluku prvního sledu a pracoval samostatně. Pro manévr zatarasy bylo předvídáno též použití ženijní zálohy.

Celkové použití ženijních sil uvádí „Plán použití ženijních sil“.

Zabezpečení přeprav přes úzké vodní překážky

V hloubce 60 až 70 km byla v útočném pásmu divize úzká řeka o šířce do 25 m,

místy 10 až 15 m, avšak hluboce zařiznutá, s těžkými přístupy a rozbahněnými břehy, o hloubce vody 1,2 až 2,2 m a rychlostí proudu 1,4 m/s.

Překonání řeky se předpokládalo D-1 v noci po třech přechodech. Za tohoto předpokladu a podle důležitosti jednotlivých přechodů byl usměrněn postup ženijních jednotek. Na dva nejdůležitější přechody na divizních osách byl usměrněn OZP a ŽZ, na další přechod OZP pluku. Při přibližování k řece byl OZP i ŽZ divize zařazen za předem určený odřad tankového pluku druhého sledu, který byl před setměním zasazen. Podrobná organizace součinnosti umožnila uvolnit na zvláštní signál cestu pro přesun praporečnických prostředků k řece.

Přes řeku (šířka 25 m) se nejdříve zřídilo brodové přepraviště pro přechod tanků PO. Současně s průzkumem brodu byla zahájena stavba dřevěného panelového mostu. Brod byl zřízen do 25 minut, stavba panelového mostu (v noci, v neznámém terénu a při značném proudu) byla skončena za 110 minut.

Na přechodu v šířce asi 15 m bylo uvažováno se všemi možnostmi a to:

- použití mostního tanku;
- zřízení brodu;
- stavba panelového mostu o 3 polích.

Další možností bylo použití stávajícího mostu, který však měl pouze 50 % únosnost. Byl opět zřízen brod, který však po přejití 6 tanků byl nepoužitelný. Použití mostního tanku nebylo úspěšné. V důsledku povrchního průzkumu břehu tank uvázl. Proto bylo přijato třetí řešení a to zesílení neúnosného stávajícího mostu, položením panelů na vozovku a vyztužením klenby rámovými podporami. Rychlou prací se dosáhlo, že plynulost přepravy nebyla narušena.

Na obou hlavních přepravištích byl uskutečněn manévr ženijními silami. Jednotky zřizující přepraviště byly posílány částí POZ, neboť se podle vývinu situace nepředpokládalo jeho použití během noci.

Přesto, že se podařilo přepraviště zřídit včas, došlo při překonávání řeky ke zpomalení postupu vojsk. Zavinila to regulační a pořádková služba, která nedokázala plynule usměrňovat jednotky na přepraviště. K udržování každého přepraviště byla ponechána jedna ženijní četa a ostatní jednotky zabezpečovaly postup.

PLÁN POUŽITÍ ŽENIJNÍCH SIL

Jednotka			OBDOBÍ		
			Přípravné	do BŮ	do DŮ
Organický žpr	štáb		Řízení jednotek	Řízení jednotek	Řízení jednotek
	PZČ		Průzkum pozorováním	ŽPzH na směru tp	ŽPzH na HŮ divize
			PZO divize	PZO divize	ŽSPzS
	žr	1. č	Zabezpečení ovr	Zabezpečení ovr	Zabezpečení ovr
		2. č	Úprava os a přístup ke státní hranici ve prospěch msp 1. sledu	Odtarasovací skupina ve prospěch msp 1. sledu	Odtarasovací skupina ve prospěch msp 1. sledu
		3. č		Odtarasovací skupina ve prospěch tp. 1. sledu	Odtarasovací skupina ve prospěch msp 1. sledu
	žkr	čmt	Úprava os a přístupů ke státní hranici ve prospěch tp	OZP divize	OZP divize v sestavě tp jako PO divize k překonání zatarseného prostoru a přechodu řeky
		drb			
		žč			
	str	čec	Zabezpečení VS	Zabezpečení VS	Zabezpečení VS
		čbv	ovr, komunikace, VS	ovr, komunikace, VS	ovr, komunikace, VS
		čzi	Výroba opevňovacích prvků	Záloha	Záloha
	rpp		Doprava materiálu	Záloha	Záloha
Posilový žpr	štáb		Řízení jednotek	Řízení jednotek	Řízení jednotek
	1. žr	1. č	Úprava os a přístupů ke státní hranici ve prospěch msp 1. sledu a msp 2. sledu	ŽZ	ŽZ
		2. č		Zabezpečuje přesun msp 2. sledu a jeho zasazení	Zabezpečuje podporu msp 2. sledu po zasaz., zvláště přechod řeky
		3. č			
	2. žr	1. č	Nácvik P O Z	P O Z	P O Z
		2. č			Zesílení OZP na řece

Organizace spojení ženijních jednotek

Spojení bylo organizováno ve dvou rádiových sítích ženijního náčelníka divize.

V rádiové síti (R-105) byl začleněn POŽ, OzP, ZZ-1, ZZ-2. V rádiové síti (RM) byl začleněn OZP a ZZ-1, iako zdvojené spojení při větších vzdálenostech.

Spojení se ženijním průzkumem bylo organizováno v síti náčelníka průzkumu divize (na R-109), který předával zprávy ženijního charakteru ženijnímu náčelníkovi divize.

Způsoby řešení ženijního zabezpečení byly ovlivněny konkrétními podmínkami ZUC a proto podle mého názoru nemají plně obecnou platnost. Přesto je však možno říci, že úkoly ženijního zabezpečení soudobého boje je možno úspěšně řešit i s těmi prostředky, které jsou v současné době k dispozici.

